

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 360

Agrobiznes 2014

Problemy ekonomiczne i społeczne

Redaktorzy naukowi
Anna Olszańska
Joanna Szymańska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-458-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Romuald Jończy , Problem nierejestrowanej emigracji definitywnej (emigracji zawieszonyj) w badaniu procesów społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich	11
Agnieszka Baer-Nawrocka , Zmiany w spożyciu i stopniu samowystarczalności żywnościowej w Unii Europejskiej	19
Katarzyna Kokoszka , Finansowanie UE dla zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich – wsparcie dla rolnictwa czy rozwoju regionalnego?	28
Walenty Pocza , Wspólna waluta euro – potencjalne skutki jej wprowadzenia dla rolnictwa w Polsce	37
Aldona Mrówczyńska-Kamińska , Struktura agrobiznesu w Polsce i jego znaczenie w gospodarce w kontekście integracji z UE	47
Józef Kania , System wiedzy i informacji rolniczej w rolnictwie polskim	55
Marek Wigier , Polityka rolna i zmiany strukturalne w rolnictwie polskim po akcesji do UE	63
Natalia Buczkowska, Waldemar Czternasty , Zróżnicowanie poziomu absorpcji funduszy unijnych w kujawsko-pomorskim w kontekście byłych granic zaborów	72
Ryszard Kata , Działalność banków w sferze obsługi finansowej agrobiznesu w Polsce	82
Jarosław Gołębiewski , Zmiany produktywności pracy w łańcuchu żywnościowym w Polsce	91
Małgorzata Gableta, Andrzej Bodak, Anna Cierniak-Emerych , Partycypacja pracownicza w przedsiębiorstwach agrobiznesu z perspektywy ustawodawstwa	99
Tomasz Pajewski , Wpływ funduszy unijnych na rozwój aktywów trwałych w polskim rolnictwie	108
Krzysztof Firlej , Źródła transferu wiedzy i technologii w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego	117
Grzegorz Spychalski , Wyzwania rozwoju regionalnego w kontekście procesów globalizacyjnych	126
Barbara Gołębiewska , Przestrzenne zróżnicowanie powiązań rolnictwa z otoczeniem w latach 2004-2012	141
Bożena Pawłowska, Katarzyna Chrobocińska , Doskonalenie jakości zarządzania warunkiem konkurencyjności w agrobiznesie	151
Małgorzata Juchniewicz , Źródła przewagi konkurencyjnej gospodarstw rolniczych użytkujących zasoby własności rolnej Skarbu Państwa	158

Marta Domagalska-Grędyś , Procesy tworzenia grup producentów rolnych a koniunktura gospodarcza w Polsce (2000-2013).....	167
Iwona Kowalska , Wsparcie finansowe konkurencyjności sektora agrobiznesu w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.....	178
Agnieszka Parlińska, Maria Parlińska, Grażyna Rembielak , Ocena wykorzystania środków PROW 2007-2013 na ułatwianie startu młodym rolnikom	188
Danuta Kołodziejczyk , Infrastruktura w rozwoju społeczno-gospodarczym gmin w Polsce.....	198
Anna Jankowska , Zmiany struktury gospodarstw pod względem wielkości ekonomicznej w Polsce na tle krajów EŚiW po ich akcesji do UE.....	208
Eugeniusz Niedzielski , Przekształcenia sektora państwowego w rolnictwie..	219
Grażyna Karmowska, Mirosława Marciniak , Zmiany strukturalne w rolnictwie duoregionu Pomorze	227
Anna Bisaga , Instytucjonalne uwarunkowania dyfuzji wiedzy w rolnictwie na przykładzie badań w województwie opolskim	236
Alina Daniłowska , Koncepcja dóbr publicznych a rolnictwo	244
Katarzyna Żmija , Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przy wykorzystaniu środków Unii Europejskiej.....	253
Sławomir Zawisza, Paulina Wąsik , Rozwój przedsiębiorczości w świetle integracji z Unią Europejską na przykładzie gminy Lubicz.....	262
Aleksander Grzelak , Procesy odnowienia majątku w gospodarstwach rolnych w Polsce w świetle wyników rachunkowości rolnej (FADN)	273
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Ocena przebiegu i realizacji działań zawartych w I osi „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego” PROW 2007-2013.....	281

Summaries

Romuald Jończy , Problem of unregistered definite emigration (suspended emigration) in the study of socio-economic processes in the rural areas ...	18
Agnieszka Baer-Nawrocka , Changes in the consumption of agri-food products and food self-sufficiency in the European Union.....	27
Katarzyna Kokoszka , Financing of EU for rural areas sustainable development – support for agriculture or for regional development?.....	36
Walenty Poczta , Euro, common currency – potential results of its introduction for agriculture in Poland.....	46
Aldona Mrówczyńska-Kamińska , The structure of agribusiness in Poland and its importance in the economy in the context of the EU integration ...	54
Józef Kania , Agricultural knowledge and information system in Polish agriculture	62

Marek Wigier , Agricultural policy and structural changes in Polish agriculture after the accession to the EU	71
Natalia Buczkowska, Waldemar Czternasty , The variation in the absorption of EU funds in the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship in the context of the former borders of the partitions	81
Ryszard Kata , The activities of banks in the area of financial services for agribusiness in Poland	90
Jarosław Gołębiewski , Changes of labor productivity in the food chain in Poland	98
Małgorzata Gableta, Andrzej Bodak, Anna Cierniak-Emerych , Employee participation in agricultural companies – a legislative perspective	107
Tomasz Pajewski , Impact of EU funds on development of fixed assets in Polish agriculture	116
Krzysztof Firlej , Transfer of knowledge and technology in enterprises of the food industry	125
Grzegorz Spychalski , Challenges of regional development in the context of globalization processes	140
Barbara Gołębiewska , Spatial diversity of combining agriculture with the environment in the years 2004-2012	150
Bożena Pawłowska, Katarzyna Chrobocińska , Improvement of management quality as a precondition of competitiveness in agricultural	157
Małgorzata Juchniewicz , Sources of competitive advantage of agricultural businesses using the Agricultural Property Resources of the State Treasury	166
Marta Domagalska-Grędyś , Process of creating agricultural producer groups and economic prosperity in Poland (2000-2013).....	177
Iwona Kowalska , Financial support of the agribusiness competitiveness as part of Rural Development Program	187
Agnieszka Parlińska, Maria Parlińska, Grażyna Rembielak , Evaluation of the use of funds RDP 2007-2013 for setting up of young farmers.....	197
Danuta Kołodziejczyk , Infrastructure in social-economic development of gminas in Poland.....	207
Anna Jankowska , Changes in the structure of holdings taking into account the ESU in Poland in the background of the CEEC after the accession to the EU	218
Eugeniusz Niedzielski , Transformations of the state sector in agriculture.....	226
Grażyna Karmowska, Mirosława Marciniak , Structural changes of the agriculture of the duoregion of Pomerania	235
Anna Bisaga , Institutional conditions of knowledge diffusion in agriculture on the basis of the research in the Opole Voivodeship	243
Alina Daniłowska , Public goods concept vs. agriculture	252

Katarzyna Żmija , The development of entrepreneurship in rural areas with the support of the European Union funds	261
Sławomir Zawisza, Paulina Wąsik , Entrepreneurship development of population of Lubicz commune in the light of integration with the European Union	272
Aleksander Grzelak , The processes of renewal of fixed assets in farms in Poland in the light of results of agricultural accountancy (FADN)	280
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Assessment of the process and implementation of activities in the first axis “Competitiveness Improvement of Agriculture and Forest Sector” between 2007-2013	289

Agnieszka Parlińska, Maria Parlińska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Grażyna Rembielak

Salford Business School, Wielka Brytania

OCENA WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW PROW 2007-2013 NA UŁATWIANIE STARTU MŁODYM ROLNIKOM

Streszczenie: W artykule dokonano oceny wykorzystania środków PROW 2007-2013 na działanie 112 – Ułatwianie startu młodym rolnikom, funkcjonujące w ramach osi 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego. Badaniem objęto zakończone działania prowadzone w czterech naborach z lat 2008, 2009, 2010 i 2011. Omówiono prawne aspekty wykorzystania środków z tego działania, a także dokonano analizy poziomu i zakresu wsparcia w ramach działania 112 według województw, wielkości i głównego kierunku gospodarstwa. Środki dostępne na pomoc w starcie młodym rolnikom wyniosły 2,39 mld zł, co stanowiło łącznie 3,3% budżetu PROW 2007-2013. Do końca grudnia 2012 r. w ramach działania 112 przyznano premię na kwotę 1,59 mld zł, wyczerpując dostępne środki w 96,6%. Zrealizowane płatności otrzymało 23 077 beneficjentów, gospodarujących na 363 571 ha powierzchni użytków rolnych.

Słowa kluczowe: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, młody rolnik.

DOI: 10.15611/pn.2014.360.20

1. Wstęp

Rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki, który wykorzystując dostępne zasoby przyrodnicze, ludzkie oraz zaangażowany kapitał, dostarcza podstawowych surowców żywnościowych. Znaczenie rolnictwa znalazło odzwierciedlenie zarówno w strategii rozwoju gospodarczego Polski, jak i w założeniach polityki Unii Europejskiej. Specyfikę tego działu gospodarki podkreśla fakt, iż pochłania on do 50% budżetu UE, mimo że ma niewielki udział w tworzeniu dochodu narodowego (2-3%). [Klepacki 2005; PROW 2011].

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej umożliwiło polskim rolnikom wykorzystanie środków finansowych dostępnych w ramach programów wspierających rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Działania pomocowe zostały ujęte w trzech podstawowych obszarach wsparcia: gospodarczym, środowiskowym i społecznym. Celem tych działań jest poprawa: konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, śro-

dowiska naturalnego i obszarów wiejskich oraz jakości życia na obszarach wiejskich, różnicowanie gospodarki wiejskiej oraz wdrażania lokalnych strategii rozwoju i projektów współpracy [Fesyuk, Parlińska 2013; Pietrzykowski, Wicki 2011; Wasąg 2010].

Jednym z istotnych problemów objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (PROW 2007-2013) są działania osi 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego. W ramach tego obszaru wsparcia znajdują się środki mające w całości bezpośredni wpływ na rozwój i przemiany strukturalne w rolnictwie. Do zjawisk o istotnym znaczeniu dla polskiego rolnictwa należy zaliczyć: poprawę struktury obszarowej gospodarstw, poprawę warunków życia i pracy ludności rolniczej, wzrost poziomu wykształcenia rolników oraz wzrost zainteresowania producentów rolnych pozarolniczymi źródłami dochodu [Brodziński, Chyłek 2006; Kisiel, Babuchowska 2013]. Również w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 planowane jest dalsze wsparcie przemian strukturalnych i modernizacyjnych w rolnictwie [Czubak, Sadowski, Poczta 2011].

Działanie 112 – Ułatwienie startu młodym rolnikom jest jednym z kierunków wsparcia polskiego rolnictwa, mającym na celu zwiększenie jego konkurencyjności. W PROW 2007-2013 na te działania przeznaczono 2,39 mld zł, co stanowi około 7,5% środków przeznaczonych na oś 1 PROW i około 3,3% całego budżetu PROW 2007-2013. Beneficjentom wypłacono 1,59 mld zł, a łączna wnioskowana kwota w prowadzonych kampaniach wynosiła 2 mld zł.

2. Metodyka badań i przebieg procesu badawczego

Celem podjętych badań jest próba oceny wykorzystania środków PROW 2007-2013 na działanie 112 – Ułatwianie startu młodym rolnikom. W tym celu zrealizowane zostały następujące zadania badawcze:

- zbadano poziom i zakres wsparcia w ramach działania 112 według województw, wielkości i głównego kierunku gospodarstwa,
- scharakteryzowano beneficjentów tych środków,
- przedstawiono efekty rzeczowe zrealizowanych projektów.

Dane dotyczące badanej problematyki zostały zaczerpnięte ze Sprawozdań Ministerstwa Finansów z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz Systemu Informacji Zarządczej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (SIZ-ARiMR).

Zakres badań obejmował działanie 112 – Ułatwianie startu młodym rolnikom, w ramach osi 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego PROW 2007-2013. Badaniem objęto zakończone działania w kampaniach z lat 2008, 2009, 2010 i 2011. Ze względu na ograniczony dostęp do niektórych danych analizę przeprowadzono w oparciu o dane z 31.12.2012 r. Dostępne dane poddano analizie, wykorzystując metody statystyki opisowej. Oceny wykorzystania środków na ułatwianie startu młodym rolnikom dokonano poprzez:

- zbadanie poziomu i zakresu wsparcia według województw z podziałem na poszczególne kampanie,
- charakterystykę beneficjentów środków według płci, ich wyjściowego statusu zawodowego i wykształcenia,
- zbadanie poziomu i zakresu wsparcia startu młodych rolników według wielkości i głównego kierunku gospodarstwa,
- przedstawianie efektów rzeczowych zrealizowanych projektów.

3. Ocena wykorzystania środków PROW 2007-2013 na ułatwienie startu młodym rolnikom

3.1. Prawne aspekty wykorzystania środków z działania 112

Szczegółowe informacje dotyczące wymagań stawianych potencjalnym beneficjentom działania 112 zostały zamieszczone w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Rozporządzenie MRiRW)¹.

Celem działania 112 była wypłata bezzwrotnej premii finansowej na ułatwienie podejmowania inwestycji przez nowych właścicieli gospodarstw. W konsekwencji środki te miały przyczynić się do przyspieszenia pożądanych zmian w strukturze agrarnej i do zwiększenia konkurencyjności całego sektora rolnego w Polsce.

Beneficjentami środków ułatwiających start młodym rolnikom mogły być osoby w wieku poniżej 40 lat, które po raz pierwszy podejmowały samodzielne prowadzenie gospodarstwa albo posiadały gospodarstwo rolne i rozpoczęły prowadzenie działalności rolniczej, ale od jej rozpoczęcia do dnia złożenia wniosku o pomoc nie upłynęło więcej niż 12 miesięcy, a do dnia wydania decyzji o przyznaniu pomocy – więcej niż 18 miesięcy. Powierzchnia gospodarstw nie mogła być większa niż 300 ha i nie mniejsza niż średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju. Dodatkowo rozporządzenie MRiRW dokładnie opisuje wymagania dotyczące wnioskodawcy, w tym jego kwalifikacje zawodowe², wymagania dotyczące gospodarstwa oraz wymagania w stosunku do małżonka wnioskodawcy.

Młody rolnik mógł otrzymać jednorazową premię, której wartość początkowo wynosiła 50 tys. zł, a od roku 2010 wzrosła do 75 tys. zł. Równocześnie beneficjent zobowiązany został do wydatkowania co najmniej 70% kwoty środków na cele związane z rozwojem gospodarstwa, określone w biznesplanie. Dodatkowo premii nie można było przeznaczyć na zakupy dokonywane na podstawie umowy zawartej

¹ Dz. U. 2007 nr 200, poz. 1443 z późn. zm.

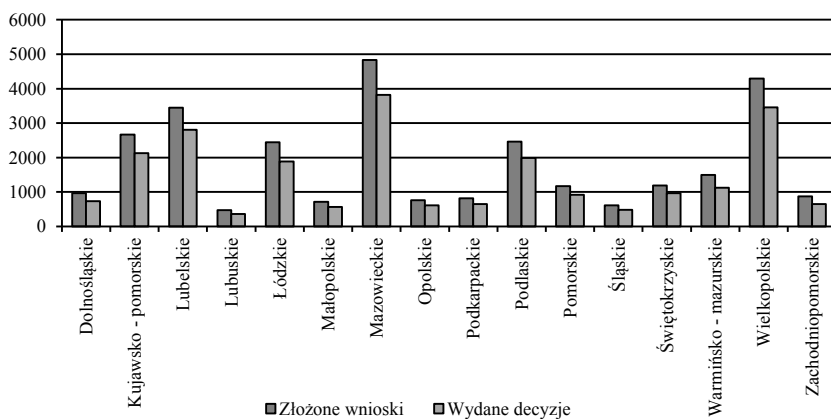
² Załącznik do Rozporządzenia MRiRW z dnia 17 października 2007 r. (Dz. U. 2007 nr 200, poz. 1443 z późn. zm.).

między beneficjentem a członkiem jego najbliższej rodziny. Młodzi rolnicy wspierani w ramach działania 112 mogli równocześnie korzystać z dofinansowania podejmowanych inwestycji w ramach działania 121 – Modernizacja gospodarstw rolnych.

W okresie obowiązywania PROW 2007-2013 zostały przeprowadzone cztery nabory wniosków o przyznanie premii z działania 112, to znaczy w latach 2008, 2009, 2010 i 2011. W poszczególnych latach ARiMR, jako podmiot wdrażający instrumenty pomocy finansowanej z funduszy unijnych, zajmowała się koordynacją działań związanych z przyjmowaniem i weryfikacją wniosków oraz wypłatą środków na ułatwianie startu młodym rolnikom.

3.2. Poziom i zakres wsparcia startu młodych rolników według województw

W ramach działania 112 przeprowadzono cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy (w latach: 2008, 2009, 2010 i 2011). Łącznie wpłynęło 29 239 wniosków o przydział premii na kwotę ponad 2 mln zł. Największą liczbę zarejestrowanych wniosków i wnioskowaną kwotę odnotowano w 2010 r. – 12 935 wniosków na kwotę 0,97 mld zł. Najwięcej wniosków o przyznanie pomocy złożono w województwie mazowieckim (4835), wielkopolskim (4292), lubelskim (3446), a najmniej w województwach: małopolskim (719), śląskim (612) i lubuskim (473) (rys. 1).

Rys. 1. Liczba złożonych wniosków i wydanych decyzji w ramach działania 112 PROW 2007-2013 w poszczególnych województwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIZ-ARiMR – 31.12.2013 r.

Równocześnie te same tendencje odnotowano w liczbach wydanych decyzji i wartościach zrealizowanych płatności środków ułatwiających start młodym rolnikom – tab. 1. Do końca grudnia 2013 r. przyznano i wypłacono premie w łącznej wysokości 1,595 mld zł dla 23 160 młodych rolników (o 83 więcej niż w roku 2012) zamieszkujących na terenie 2072 gmin. Udział wartości zrealizowanych płatności w wartości wnioskowanej kwoty wyniósł 79,9%.

Spośród wszystkich złożonych wniosków o przyznanie pomocy 6079 wniosków na łączną kwotę 406,48 mln zł zostało odrzuconych przez ARiMR bądź wycofanych przez wnioskodawców, w tym:

- w ramach naboru z 2008 r. odrzucono lub wycofano 1592 wniosków (24,3% złożonych wniosków w naborze),
- z 2009 r. – 400 wnioski (33,1%),
- z 2010 r. – 2670 wniosków (20,6%),
- z 2011 r. – 1427 wniosków (16,6%).

Tabela 1. Informacja o liczbie wydanych decyzji oraz kwocie zrealizowanych płatności w ramach działania 112 „Ułatwianie startu młodym rolnikom” na dzień 31.12.2013 r.

Województwa	Liczba wydanych decyzji w poszczególnych naborach					Wartość zrealizowanych płatności w ramach wszystkich naborów	
	2008	2009	2010	2011	suma	mln PLN	udział*%
Dolnośląskie	137	23	378	194	732	50,80	76,4
Kujawsko-pomorskie	506	90	859	675	2 130	144,85	80,2
Lubelskie	604	107	1 244	852	2 807	192,75	82,3
Lubuskie	56	5	199	103	363	25,70	77,6
Łódzkie	468	68	857	491	1 884	127,90	77,5
Małopolskie	70	10	318	173	571	40,83	80,1
Mazowieckie	944	199	1 671	1 010	3 824	259,23	79,4
Opolskie	99	12	282	218	611	43,05	80,1
Podkarpackie	116	22	319	194	651	45,38	79,9
Podlaskie	461	76	855	600	1 992	135,93	81,6
Pomorskie	163	37	415	305	920	64,00	78,8
Śląskie	90	6	259	125	480	33,60	78,9
Świętokrzyskie	187	28	456	292	963	66,85	80,8
Warmińsko-mazurskie	181	33	485	427	1 126	79,10	75,6
Wielkopolskie	769	87	1 366	1 237	3 459	238,13	81,0
Zachodniopomorskie	62	6	302	277	647	46,83	75,0
Razem	4 913	809	10 265	7 173	23 160	1 594,90	79,7

* Udział wartości zrealizowanych płatności w wartości wnioskowanej kwoty.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SIZ-ARiMR – 31.12.2013 r.

Główną przyczyną odmowy przyznania pomocy było prowadzenie działalności rolniczej przez wnioskodawcę lub jego małżonka w okresie wcześniejszym niż 12 miesięcy przed złożeniem wniosku.

3.3. Charakterystyka beneficjentów środków działania 112

Ponad 83% beneficjentów działania 112 stanowili mężczyźni, wśród których najczęściej było osób w wieku od 18-25 lat (13 383 osoby). Równocześnie dominującą grupę osób wśród kobiet i mężczyzn stanowili beneficjenci w grupie wiekowej 18-25 (67,5% beneficjentów). W łącznej liczbie beneficjentów 16,8% stanowiły kobiety (tab. 2).

Tabela 2. Struktura beneficjentów działania 112 PROW 2007-2013 ze względu na ich płeć na dzień 31.12.2012 r.

Beneficjenci	Mężczyźni			Kobiety		
	≤ 25	25-40	ogółem	≤ 25	25-40	ogółem
Liczba młodych rolników, którym udzielono pomocy	13 383	5 825	19 208	2 192	1 677	3 869
Wartość zrealizowanych płatności (mln PLN)	921,83	398,20	1 320,03	153,15	115,93	269,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Sprawozdanie...].

Analizując wyjściowy status zawodowy beneficjentów środków ułatwiających start młodym rolnikom, można zauważyć, iż przeważającą grupę stanowili uczniowie lub studenci (37,74% beneficjentów) oraz domownicy w gospodarstwie (36,73% beneficjentów) (tab. 3).

Tabela 3. Struktura beneficjentów działania 112 PROW 2007-2013 ze względu na ich wyjściowy status zawodowy, %, na dzień 31.12.2013 r.

Beneficjenci	Liczba beneficjentów		Wartość zrealizowanych płatności	
	liczba	struktura	mln PLN	struktura
Domownik w gospodarstwie	8 476	36,73%	576,63	36,29%
Pracownik	1 770	7,67%	123,88	7,80%
Przedsiębiorca	240	1,04%	16,78	1,06%
Uczeń lub student	8 016	34,74%	554,75	34,91%
Bezrobotny	2 770	12,00%	194,18	12,22%
Inne	1 805	7,82%	122,90	7,73%
Ogółem	23 077	100,00%	1 589,10	100,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Sprawozdanie...].

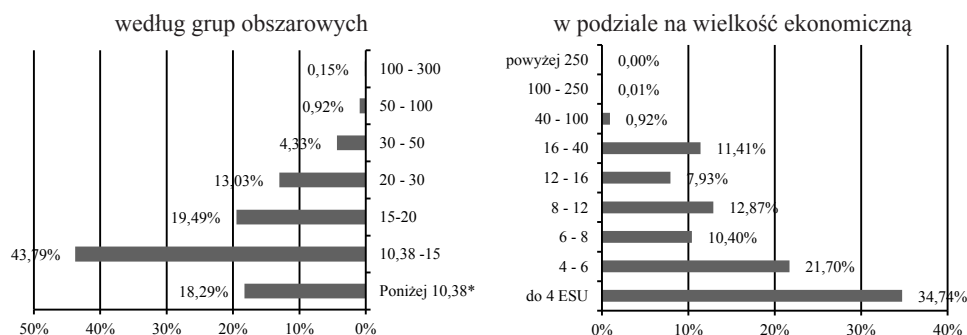
Równocześnie 2770 bezrobotnych (12% beneficjentów) wykorzystało premię na swoją aktywację. Dominującą grupą młodych rolników działania 112 stanowią osoby ze średnim wykształceniem rolniczym (9242 osób, co stanowi 40,1% beneficjentów).

Prawie jedna czwarta gospodarstw młodych rolników (5509) to gospodarstwa przekazane przez osoby ubiegające się o rentę strukturalną. Równocześnie młodzi rol-

nicy wspierani w ramach działania 112 mogli korzystać także z dofinansowania podejmowanych inwestycji w ramach działania 121 – Modernizacja gospodarstw rolnych. Według danych z grudnia 2011 r. ponad 5% beneficjentów działania 121 stanowią młodzi rolnicy, tj. beneficjenci działania 112 – Ułatwianie startu młodym rolnikom.

3.4. Poziom i zakres wsparcia startu młodych rolników według wielkości i głównego kierunku gospodarstwa

Dane dotyczące realizacji działania 112 wskazują, że łączna powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład gospodarstw prowadzonych przez beneficjentów działania wyniosła 363 571 ha. Przeciętna wielkość gospodarstw, które otrzymały wsparcie w ramach tego działania, wynosi 15,95 ha.

*Średnia krajowa wielkość gospodarstwa rolnego, dane z GUS.

Rys. 2. Struktura gospodarstw beneficjentów działania 112 PROW 2007-2013 według grup obszarowych oraz w podziale na wielkość ekonomiczną, %, na dzień 31.12.2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Sprawozdanie...].

Ponad 94,6% gospodarstw, beneficjentów środków ułatwiających start młodym rolnikom, znajduje się przedziale od 10,38 ha do 30 ha. Pod względem powierzchni gospodarstw, które otrzymały wsparcie, największą część stanowią gospodarstwa mieszczące się w przedziale 10,38 ha-15 ha (44%). Gospodarstwa powyżej 100 ha stanowią 0,15% populacji, ze średnią gospodarstwa na poziomie 136,7 ha. Z pomocy skorzystały też gospodarstwa o niewielkim areale, tj. do 10,38 ha – stanowiły one około 18,3% (rys. 2).

Przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstwa beneficjentów działania 112 wyniosła 8,1 ESU³, a więc była znacznie większa niż średnia w Polsce⁴. Pod wzglę-

³ Suma standardowych nadwyżek bezpośrednich wszystkich działalności prowadzonych w gospodarstwie wyliczana w oparciu o „Regionalne Współczynniki Standardowych Nadwyżek Bezpośrednich” (SGM).

⁴ Według danych GUS z 2007 r. średnia wielkość ekonomiczna (wyrażona w ESU) gospodarstwa rolnego w Polsce wynosiła 4,0.

dem wielkości ekonomicznej najczęściej pomoc otrzymywały gospodarstwa do 4 ESU i od 4 do 6 ESU. Stanowią one przeszło połowę gospodarstw przejętych przez młodych rolników (56,44% beneficjentów). Na uwagę zasługuje fakt, iż 34,7% gospodarstw, których nowym właścicielem przyznano pomoc, nie osiągało progu wielkości 4 ESU. Należy podkreślić, iż są oni zobowiązani do odpowiedniego dostosowania tych gospodarstw w wyniku realizacji założonych biznesplanów w okresie 5 lat (rys. 2).

Tabela 4. Charakterystyka gospodarstw beneficjentów działania 112 PROW 2007-2013 według głównego kierunku produkcji na dzień 31.12.2013 r.

Rodzaj branży rolnej	Liczba młodych rolników	Powierzchnia użytków rolnych (ha)	Wartość zrealizowanych płatności (mln PLN)
Mieszana	9 562	149 981,96	659,50
Uprawy polowe	8 242	133 938,74	570,35
Produkcja mleczna	2 546	44 209,01	171,15
Ogrodnictwo	817	8 468,71	56,18
Trzoda chlewna	651	9 410,57	45,08
Produkcja mięsna	619	9 313,91	42,45
Uprawy trwałe	428	5 359,15	30,05
Inne	158	2 171,85	10,53
Drób	54	717,39	3,83
Winnice	0	0	0,00
SUMA	23 077	363 571,29	1 589,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Sprawozdanie...].

Dominującymi kierunkami produkcji w gospodarstwach młodych rolników były produkcja mieszana (41,4%) i uprawy polowe (35,7%). Równocześnie nie odnotowano zróżnicowania profili gospodarstw młodych rolników w zależności od arealu tych gospodarstw. Gospodarstwa nastawione na produkcję mleczną prowadziło ogółem 11,0% beneficjentów działania 112. Analogiczne tendencje zaobserwowano w wartości zrealizowanych płatności działania 112 (tab. 4).

3.5. Efekty rzeczowe zrealizowanych projektów w ramach działania 112

Po upływie 3 lat od dnia realizacji płatności końcowej beneficjenci działania 112 zobowiązani są do składania sprawozdań z realizacji biznesplanu. Sprawozdania te pozwoliły określić, iż zrealizowane przez młodych rolników inwestycje dotyczyły:

- zakupu:
 - maszyn rolniczych, narzędzi rolniczych, urządzeń oraz środków transportu (innych niż ciągniki) do produkcji roślinnej, w tym oprogramowania (3635 sztuk),

- elementów wyposażenia, elementów maszyn, narzędzi, wyposażenia dodatkowego, w tym oprogramowania (2285 sztuki),
- 2461 sztuk zwierząt gospodarskich;
- budowy lub modernizacji:
- budynków gospodarczych o powierzchni ponad 48 tys. m² (z czego obory stanowią 49% ogólnej powierzchni),
- ponad 178 tys. m³ zbiorników na gnojówkę i gnojownicę,
- 7,8 tys. m² powierzchni płyt obornikowych;
- założenia 120 ha powierzchni sadów lub plantacji wieloletnich [Sprawozdanie...].

4. Zakończenie

Przeprowadzona analiza wykorzystania środków PROW 2007-2013 na działanie 112 – Ułatwianie startu młodym rolnikom, pozwala stwierdzić, iż:

- Płatności zrealizowane w ramach działania 112 – Ułatwianie startu młodym rolnikom, otrzymało 23 077 beneficjentów; opiewały one na kwotę 1589,10 mln zł. Pozwoliło to na zrealizowanie 96,6% wartości zakładanej na cały okres programowania. Główną przyczyną odrzucania wniosków i odmowy przyznania pomocy było niespełnienie wymogu rozpoczęcia prowadzenia działalności rolniczej w okresie wcześniejszym niż 12 miesięcy przed złożeniem wniosku.
- Dominującą grupą wśród młodych rolników były osoby: z wykształceniem średnim rolniczym (40,1% beneficjentów), w wieku od 18 do 25 lat (67,5% beneficjentów), płci męskiej (83,2% beneficjentów). Jednocześnie prawie jedna czwarta gospodarstw młodych rolników to gospodarstwa przekazane przez osoby ubiegające się o rentę strukturalną oraz ponad 5% beneficjentów działania 121 – Modernizacja gospodarstw rolnych, skorzystało z wsparcia w ramach działania 112.
- Ponad 43% wniosków o przyznanie pomocy i wydanych decyzji w ramach działania 112 zarejestrowano w województwach mazowieckim, wielkopolskim i lubelskim. Najmniejszy odsetek wniosków i decyzji odnotowano w województwie małopolskim, śląskim i lubuskim. Łączna powierzchnia gospodarstw prowadzonych przez beneficjentów objętych działaniem wyniosła 363 571 ha, co stanowiło ponad 97% zakładanej wartości docelowej.
- Dominującymi kierunkami produkcji w gospodarstwach objętych pomocą były: produkcja mieszana, uprawy polowe, chów i hodowla bydła mlecznego (88,18% ogółu beneficjentów). Ponad 94,6% gospodarstw beneficjentów znajduje się w przedziale od 10,38 ha do 30 ha, a przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstwa działania 112 wyniosła 8,1 ESU.
- Wypłata środków z działania 112 umożliwiła młodym rolnikom realizację inwestycji dotyczących m.in.: zakupu sprzętu i wyposażenia rolniczego, budowy i modernizacji budynków gospodarskich oraz założenia powierzchni sadów lub plantacji wieloletnich.

Literatura

- Brodziński Z., Chyłek E.K., 2006, *Ocena kierunku przemian strukturalnych w polskim rolnictwie*, [w:] *Woda – środowisko – obszary wiejskie*, t. 6, z. 1 (16).
- Czubak W., Sadowski A., Poczta W., 2001, *Modele płatności bezpośrednich w krajach UE po 2013*, [w:] J. Kulawik (red.), *Dopłaty bezpośrednie i dotacje budżetowe a finanse oraz funkcjonowanie gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych*, IERiGŻ PIB, Warszawa.
- Fesyuk N., Parlińska M., 2013, *Wykorzystanie środków UE na rozwój obszarów wiejskich na przykładzie województwa mazowieckiego*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie „Problemy Rolnictwa Światowego”, t. 13(28), z. 3, Warszawa.
- Kisiel R., Babuchowska K., 2013, *Nakłady inwestycyjne w gospodarstwach rolnych – ujęcie regionalne*, Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, t. 100, z. 1.
- Klepacki B., 2005, *Tendencje zmian w ekonomicznej i społecznej strukturze wsi*, [w:] J. Wilkin (red.), *Polska wieś 2025. Wizja rozwoju*, Fundusz Współpracy, Warszawa.
- Pietrzykowski R., Wicki L., 2011, *Regionalne zróżnicowanie wykorzystania środków z programów wspólnej polityki rolnej na modernizację rolnictwa*, Roczniki Naukowe SERIA G, T. 98, z. 4.
- PROW 2011, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013), MRiRW, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. 2007 nr 200, poz. 1443 z późn. zm.).
- Sprawozdanie z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – Sprawozdanie z 2012 r., nr 6, MRiRW.
- Wasąg Z., 2010, *Efektywność wykorzystania środków UE przez gospodarstwa rolne na przykładzie wybranych programów*, „Inżynieria Rolnicza”, 3(121), s. 231-236.

EVALUATION OF THE USE OF RDP FUNDS 2007-2013 FOR THE SETTING UP OF YOUNG FARMERS

Summary: The article assesses the use of RDP 2007-2013 to the Measure 112 – Setting up of young farmers. The main objectives were the legal aspects of the use of funds from this action, as well as an analysis of the level and scope of support under Measure 112, by voivodeship, the size, and the main direction of farm activity. The resources available to help start young farmers amounted to 2.39 billion PLN, which accounted for a total of 3.3% of the budget of the RDP 2007-13. By the end of December 2012 under the Measure 112 bonuses exhausting available resources in 96.6% were awarded.

Keywords: Rural Development Programme, young farmers.